

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2016-09-26

HSN 2016-2855

Handläggare:
Regina Rodau

Hälso- och sjukvårdsnämnden
2016-11-22

Yttrande över motion 2016:22 av Elinor Odeberg (S) om subventionering av menskoppar

Ärendebeskrivning

Landstingsstyrelsen har begärt att hälso- och sjukvårdsnämnden ska yttra sig över motion 2016:22 av Elinor Odeberg (S) om subventionering av menskoppar. I motionen föreslås att hälso- och sjukvårdsförvaltningen ges i uppdrag att utreda subventionering och distribution av menskoppar till den menstruerande befolkningen i länet. Utgångspunkten ska vara att skyddet ska vara avgiftsfritt för den enskilda och att hälso- och sjukvårdsförvaltningen samtidigt utformar ett likvärdigt alternativ för livmodersbärare som av olika skäl inte vill eller kan använda menskoppar. I motionen föreslås också att hälso- och sjukvårdsförvaltningen uppdrag innefattar att utreda hur distributionen av menskoppar kan kombineras med andra hälsopolitiska och miljömässiga vinster..

Beslutsunderlag

Hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande, 2016-09-26
Motion 2016:22 av Elinor Odeberg (S)

Förslag till beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar

att till landstingsstyrelsen överlämna hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande som nämndens yttrande

att omedelbart justera beslutet.

Förvaltningens motivering till förslaget

Bakgrund

Motionären konstaterar att hälften av Sveriges fertila befolkning menstruerar, vilket kan medföra varierande grad av olägenhet i form av exempelvis huvudvärk, magont och ångest (PMS), vilket i allvarigare fall kan leda till frånvaro från skola och/eller arbete; i det senare fallet kan det leda till förlorad arbetsinkomst. Förutom detta tillkommer kostnaden för att inhandla menstruationsskydd. Den genomsnittliga kvinnan menstruerar

ungefär 450 gånger under sin fertila period och den totala kostnaden för mensskydd uppgår, enligt motionsställaren, till cirka 20000 kronor.

Skattesubvention av mensskydd skulle göra ofrånkomliga utgifter mer jämställda, enligt motionsställaren, och subventionering av menskoppsanvändande skulle både vara mer miljövänligt, innebära en mer hållbar produkt samt vara mer skonsamt mot slemhinnorna, enligt motionsställaren.

Demografi

Antal kvinnor i åldrarna 13-47 år inom Stockholms läns landsting beräknas till:

532 000 år 2016

541 000 år 2017

549 000 år 2018

Ökningen åren emellan är knappt en procent.

Menskoppen som mensskydd

Enligt specialsakkunnig läkare (SPESAK) i gynekologi är menskoppen en miljömässigt bra produkt och hygieniskt torde den inte innebära problem. Kostnaden för en svensktillverkad menskopp är 300 kronor och för en utlandstillverkad 160 kronor. Användningstiden är fem-tio år. Räknat på fem års användning blir kostnaden per år 60 kronor för den svensktillverkade och 32 kronor per år för den utlandstillverkade.

Det är svårt att få veta exakt vilken grupp av kvinnor som använder menskoppen, men flera uppgifter tyder på att det rör sig om kvinnor över 30 år. En undersökning utförd vid Lunds universitet pekar på att det rör sig om högutbildade, miljömedvetna kvinnor.

Enligt en av tillverkarna ökar användningen av menskoppen; 2015-2016 med 800 procent, men antagligen rör det sig om en ökning från små tal (uppgift lämnas ej ut på grund av konkurrensskäl).

Att använda en menskopp kräver en noggrann hygien. Innan första användningen ska menskoppen steriliseras genom kokning i två-tre minuter. Efter varje gång menskoppen tas ut och töms ska den sköljas med vatten och eventuellt med lite oparfymerad tvål. Om vatten inte finns tillgängligt kan papper användas, men då bör pappersludd undvikas. Efter

varje menstruations avslutande ska menskoppen steriliseras igen genom kokning i 2-3 minuter. Menskoppen har en medföljande förvaringspåse, i vilken den ska förvaras mellan användningstillfällena.

Menskoppen har små lufthål, vilka lätt rengörs med hjälp av en mellanrumstandborste.

Ekonomiska konsekvenser för Stockholms läns landsting vid subventionering av menskopp

Att alla menstruerande kvinnor skulle använda menskoppen torde vara en utopi. Hälsa- och sjukvårdsförvaltningen har valt att räkna på 50 respektive 90 procent användande och då både av de inhemska och utländska tillverkade menskopparna. Kostnaden nedan är beräknad per menskopp. Om antagandet görs att varje kvinna använder en menskopp fem år, att den inte tappas bort eller behöver bytas av annat skäl samt att kvinnan menstruerar i 35 år, blir kostnaden för Stockholms läns landsting beräknat utifrån 2018 års demografi enligt nedanstående tabell.

Kostnad menskopp utgående från 2018 års demografi	
50 procent användande svensk tillverkning	41,18 MKr
90 procent användande svensk tillverkning	74,12 MKr
50 procent användande utländsk tillverkning	21,96 MKr
90 procent användning utländsk tillverkning	39,52 MKr

Hälsa- och sjukvårdsförvaltningens slutsatser

Det är otvetydigt så att rent miljömässigt är menskoppen att föredra framför andra mensskydd. Menskoppen har en hållbarhet på 5-10 år enligt två av leverantörerna. Kostnaden för den enskilda menstruerande kvinnan blir per år 60 kronor för den svensktillverkade och 32 kronor per år för den utlandstillverkade. Vid 35 års användande blir således kostnaden för den svensktillverkade menskoppen, räknat på sju menskoppar, 2100 kronor och för den utlandstillverkade blir motsvarande summa 1120 kronor.

Således är det en inte särskilt betungande kostnad för den enskilda, menstruerande kvinnan. För Stockholms läns landsting skulle, förutom kostnad enligt ovan, någon form av distributionslösning behövas. Detta innebär leverans från leverantör till ett centralt uppsamlingsställe såsom Medicarrier och sedan vidaredistribution till exempelvis skolor,

ungdomsmottagningar och barnmorskemottagningar varvid själva transporterna förtar en stor del av miljövinsten.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen anser, utifrån att menskoppen ännu inte används av så många kvinnor samt den inte speciellt höga kostnaden för varje enskild, menstruerande kvinna, att Stockholms läns landsting i nuläget inte bör subventionera användandet. Det som däremot kan och bör göras är, att när så är lämpligt, förorda användandet av menskoppen som ett miljövänligare och billigare alternativ jämfört med mensskydd i form av bindor och tamponger.

Barbro Naroskyin
Hälso- och sjukvårdsdirektör

Johan Bratt
Avdelningschef

Ankom Stockholms läns landsting
2016-05-17
Dnr. LS 2016-0677

Motion av Elinor Odeberg (S) om subventionering av menskoppar 2016:22

Hälften av Sveriges fertila befolkning menstruerar och kan i samband med menstruationen få besvär som huvudvärk, magont eller ångest (PMS). Somliga får sådana allvarliga besvär att de måste stanna hemma från jobbet eller skolan, vilket i sin tur kan leda till förlorad arbetsinkomst. Förutom detta är en person som menstruerar tvungen att inhandla mensskydd. Den genomsnittliga kvinnan menstruerar ungefär 450 gånger under en livstid och den totala kostnaden enbart för mensskydd, ej inräknat smärtstillande mot mensvärk eller eventuell anti-depressiv behandling för PMS, uppgår till cirka 20 000 kronor.

Hur reproduktionen fungerar rent biologiskt är en stor könsorättvisa som är svår att komma ifrån. Därför bör samhället så långt det är möjligt kompensera för den biologiska ojämlikheten mellan könen, istället för att bidra till att den vidgas. De kostnader och besvär menstruation för med sig bärs idag nästan ensidigt av kvinnor. Det är nästan ensidigt kvinnor som bär de fysiska konsekvenserna och riskerna av den eventuella graviditet och förlossning som menstruationscykeln kan leda till.¹ Samtidigt har kvinnor som grupp lägre livsinkomster än män.

Skattesubventionering av mensskydd skulle göra ofrånkomliga utgifter mer jämställda, då mensskydd är en utgift som knappast går att avstå. Det är i sig en smart fördelningspolitisk åtgärd, då offentlig finansiering av basvaror har störst positiv effekt för personer med låga inkomster. För en ensamstående mamma är det en extra hundralapp i månaden att lägga på mat eller ett par nya vinterskor.

Menskoppen är en relativt ny form av mensskydd som är gjord av silikon och som håller mellan 5-10 år. Den är till skillnad från andra mensskydd, som tamponger och bindor, en mer miljövänlig och hållbar produkt som är betydligt mer skonsam mot slemhinnorna. Vanliga mensskydd torkar ut slemhinnorna vilket gör att det är vanligt att drabbas av svampinfektioner i underlivet i samband med mensmen. Eftersom tamponger och bindor är engångsprodukter är de mycket sämre för miljön, och det är ett stort problem för reningsverken att de hamnar i avloppen.

Produktutvecklingen och den billiga tillverkningen av menskoppar underlättar och vidgar möjligheterna för landstinget att erbjuda avgiftsfria eller kraftigt subventionerade mensskydd, utan att det innebär en nämnvärd påfrestning för landstingets ekonomi. Särskilt som det går att förena med både hälsopolitiska och

¹Förutom kvinnor drabbas även transpersoner med livmoder

miljömässiga vinster. Menskoppen har snabbt blivit väldigt populär, men den förhållandevis höga engångskostnaden på ungefär 300-400 kronor samt att den framförallt tillhandahålls via nätet eller vissa apotek, gör att användningen ännu inte är helt etablerad.

Idealt borde mensskydd, särskilt menskoppar, ingå i läkemedelsförmånen, för att säkra likvärdig tillgång för alla kvinnor i landet. Distributionen av menskoppar skulle kunna utformas på en rad olika sätt. Det skulle kunna användas som ett incitament för kvinnor att besöka ungdomsmottagningen eller gynekologmottagningen för rutinkontroll, eller delas ut i samband med HPV-vaccinering. Det skulle också kunna kombineras med utskick av annan relevant samhällsinformation, t.ex. Vårdguiden.

Det har ett viktigt signalpolitiskt värde att samhället gemensamt bär kostnaderna för menstruationscykeln när bara ena halvan av den fertila befolkningen ofrivilligt går igenom den varje månad. Stockholms läns landsting bör gå först och skattesubventionera mensskydd, med menskoppen som norm.

Därför yrkar jag

- att Hälso- och sjukvårdsförvaltningen ges i uppdrag att utreda subventionering och distribution av menskoppar till den menstruerande befolkningen i länet, med utgångspunkt att skyddet ska vara avgiftsfritt för den enskilda.
- att Hälso- och sjukvårdsförvaltningen samtidigt utformar ett likvärdigt förslag till alternativ för livsmodersbärare som av olika skäl inte vill eller kan använda menskopp.²
- att det i Hälso- och sjukvårdsförvaltningens uppdrag ingår att utreda hur distributionen av menskoppar kan kombineras med andra hälsopolitiska och miljömässiga vinster.

Stockholm den 17 maj 2016

Elinor Odeberg (S)

²Till exempel personer med endometriosis.